

Fugleinfluensaen er kommet for å bli

I november 2021 ble det i Norge for første gang påvist høypatogen fugleinfluensa i to fjørfehold på Klepp i Rogaland. Ingen flere utbrudd er konstatert siden. Det har imidlertid vært mange utbrudd i Europa også dette vinterhalvåret. Fugleinfluensa synes å være en sykdom som er kommet for å bli. I hardt rammede land diskuteres det nå vaksinasjon som kontrollstrategi.

I april måned i år hadde både antall utbrudd i fjørfehold og påvisninger hos villfugl gått ned. Sverige og Danmark opphevet sine portforbud i begynnelsen av mai. I Norge ble portforbudet i Rogaland, som ble etablert i kjølvannet av fjorårets utbrudd, opphevet 13. mai. Erfaring viser at smittefaren blir mindre i løpet av våren. Fugletrekkene er for en stor del over, og fuglene sprer seg i hekkesesongen. Virusets overlevelsessevne i miljø er dessuten dårligere i den varme årstiden.

Påvisninger hos villfugl

Det pågår til enhver tid både aktiv og passiv overvåking mht. fugleinfluensa – både av vill- og tamfugl. Aktiv overvåking innebærer prøvetaking fra friske fugler, mens passiv overvåking dreier seg om undersøkelse av sjuke eller døde fugler. Så langt i 2022 er et 200-talls villfugl undersøkt, hvorav fugleinfluensa er blitt påvist hos et tjuetalls avlivede sjuke eller døde fugler. Det er bemerkelsesverdig at elleve av fuglene har vært havørn og at disse er blitt funnet langs hele norskekysten, sist i Vadsø i mai. Med andre ord, det har vært og er smitte hos villfugl langs med hele kysten. Øvrige funn er gjort på «andefugl», «due», lomvi, kongeørn, sildemåke og gråmåke. Ellers erfarer vi at hvitkinngås på kontinentet har vært hardt rammet. Mange trekker til hekkhabitater i Norge og Svalbard.

Situasjonen i Sverige og Danmark

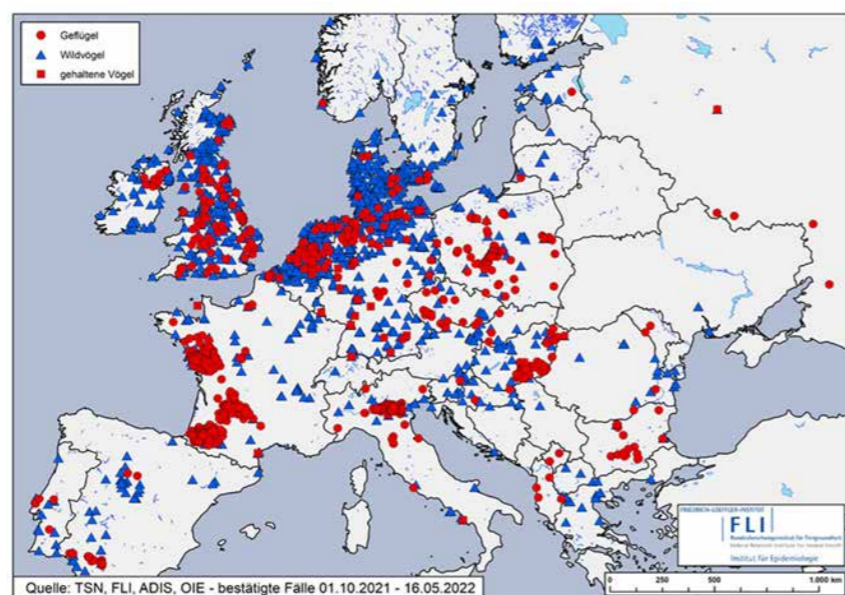
I Sverige har det siden oktober i fjor vært gjort funn hos 49 fugler fordelt på en rekke fuglearter. Det tilsvarende tallet i Danmark er 120. I desember ble tre

kommersielle fjørfeflokker, to med kalkun og én oppalsflokk av høns i tillegg til fire hobbyflokker helt syd i Sverige rammet – men ingen siden. I Danmark ble elleve fjørfehold rammet, fordelt på både hobbyhold og kommersielle. Blant disse var det én stor hønsbesetning og tre store kalkunbesetninger med til sammen 250 000 dyr.

Kontinentet og Storbritannia

Omfanget av smittepåvisninger og utbrudd i Europa sesongen 2020/2021 ble karakterisert som det største til da. Smitteallene for 2021/2022 overgår langt på vei forrige sesong. Siden

1. oktober i fjor, er det til EU-databasen ADIS meldt inn 2109 utbrudd i fjørfehold. 84 utbrudd har skjedd i hold med «andre fugler i fangenskap», og 2278 tilfeller av villfugl (SVA, 2. mai). Det dreier seg om rundt 42 millioner dyr. Frankrike og Italia er blant de som har vært hardest rammet. Storbritannia har hatt sin verste utbrudds sesong noensinne med 116 utbrudd. Én ting er kostnadene forbundet med selve utbruddene og saneringene av disse. Man må også legge til alle kostnader for alle dyrehold og virksomheter som har vært rammet av restriksjoner i 3- og 10-kilometers risiko- og observasjonssoner fra utbrudds-

Kart over påvisninger av HPAI H5 i Europa i tidsrommet 01.10.2021-23.05.2022 fordelt på kategoriene villfugl (blå trekant), fjørfehold (rød sirkel) og andre typer fuglehold (rød firkant). Fjørfehold inkluderer her så vel kommersielle- som hobbyfjørfehold og både høns- og andefugl. Kilde: Friedrich-Löffler Institut

dene. Det inkluderer besetninger som har blitt avlivet for å hindre videre smitte. Fugleinfluensa har blitt et så stort problem, med vidtrekkende sosio-økonomiske konsekvenser, at det nå diskuteres muligheter for vaksinasjon, med alle de utfordringer dette også innebærer – ikke minst muligheten for skjult smitte av fugleinfluensa.

Fugleinfluensavirusvarianter

Villfugl har alltid vært et smittereservoar for en rekke typer fugleinfluensavirus. I regelen var fuglene friske smittebærere uten selv å bli sjuke. Få utbrudd i tamfuglhold ble rapportert. Så dukket HPAI H5N1-varianten i Asia opp. Den forårsaket et verdensomspennende utbrudd i 2006/2007. Foruten å være svært dødelig for tamfugl, forårsaket den også sykdom og død hos villfugl. Dette viruset finnes nå mer eller mindre permanent hos fugl i deler av Asia, Midtøsten og Afrika. Det har videre gitt opphav til mange nye fugleinfluensavirus med samme H5-type, men

ulike N-typer. Det skjer gjennom rekombinasjoner med andre influensavirus ved samtidig infeksjon i samme fugleindivid. Også for hvert N-antigen ser vi variasjoner fra år til år, gjerne gjennom mutasjoner. Disse skilles ved hjelp av molekylærbiologiske analyser.

I fjor dominerte HPAI H5N8, H5N5, H5N3 og H5N1 i Nord-Europa. I år var det HPAI H5N1, H5N2, H5N3 og H5N8. I Norge har det dreid seg om H5N1 og H5N5 (HPAI H5N8 hos villfugl i 2020/2021). Det er to undertyper av HPAI H5N1 som har dominert etter nyttår – hvor den ene er identisk med fjorårets, mens den andre er en nyintroduksjon via trekkfugl fra Russland. Med fortsatt høye smittetall, kan en ikke utelukke at H5N1 blir med inn i neste sesong. Tidligere så vi kun unntaksvis de samme virusene fra sesong til sesong. Det har i regelen dreid seg om nyintroduksjoner. Slik vil det fortsatt være, men overlevelse av bestemte

stammer av H5N8- og H5N1 bekrefter en viss endring.

Permanente smittereservoar

Uansett, det ser ut til at vi har mer eller mindre permanente smittereservoar i Asia og Russland, der nye virusvarianter så godt som hver høst introduseres til Europa via trekkfugl. Dette er noe vi må lære oss å leve med – også i Norge. Godt smittevern og kontinuerlig årvåkenhet med hensyn til sjuke eller døde «vannfugl» og rovfugl vil for fremtiden være regelen og ikke unntaket.

Med de voldsomme konsekvenser som smitteutbrudd kan få, særlig i «fjørfe-tette» regioner av landet, bør det vurderes nøye hvor man etablerer nye fjørfehold med utegang. For valg av sted, bør det for fremtiden foreligge risiko- og sårbarhetsanalyser hvor sannsynlighet for smitte og konsekvens er utredet.

Godt smittevern og kontinuerlig årvåkenhet med hensyn til sjuke eller døde «vannfugl» og rovfugl vil for fremtiden være regelen.

Foto: Animalia / Thorbjørn Refsum